Ն. 1398 — 1890 ՅՈՒՆՎԱՐ 25 ԲԵՆԹՇԵՆԹԻՔ — 1307 ԶԷՄԱԶԻ ԻՎ ԱԽԸՐ 15 — ԱԼԹԸՆԹԸ ՍԿՆԷ

20 ԿԱՐԱ

ԶԷՐԻՏԷԻ ՇԱՐԳԻՅԷ

20 ԿԱՐԱ

ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ ՄԻԼԻՅԷ ԹԻԽՃՃԱՐԻՅԷ ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ

ԱՊՕՆԷ ԳԻՆԵՐԸ

	12 ԱՄԻՍ	6 ԱՄԻՍ	3 ԱՄԻՍ
ՍՊԱՄՊՕԼ	140 ՂՐՇ.	70 ՂՐՇ.	40 ՂՐՇ.
ԹԱՇՐԱ	200 »	100 »	

Մէջհիսկէ 20 ղրուշտան

{صاحب امتياز: جيوەلكيان}

ԵՒՎՄԻ ԿԱԶԷԹԱ

جريدهٔ شرقيه

ԻԼԱՆԱՐ ԳԻՆԵՐԸ

Մէկ, 2ԱԿԱՆ ԳԻՆԸ	սահմանէ	ղրշ. 5
Միւսանգամ սահմանէ	1ԷՆ 10ԸՆ. հա.	» 3

Մէկվառոը նախնայս տարի պէտք է մեծանէն գրպուլ օրունաճագ վէ աէրմ օրունմայանը էվրագ իսաէ օրունվաճագ տրը։

Թարգմանէսի, Սիամպօլտա Պապը Ալի ճատտէսինէ նումէրո 20 ձիվէլէկեան մաթպասանտա տրը։ Գրեաֆիէի մէվատա հոդագրեաս կապէթանը սահիպ վէ մէսուլ

ՏԻՐՈՒՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆԱ ՓԷՐԱՃԱԱԹ օրունա։

ԵՒՈՒՆԼԻԿ ՀԱՎԱՏԻՍ

Վիէննատան իշար օրնտրղրնա կէօրէ, Ալէքսանիա վէ Աւսթրիա իրէ թաթօրարընրն միլագաթլարը էտա էն գարարլաշտրրլրմշ իսէ տէ, պունըն զէման վէ մահալը վուգուր հէնուզ գաթիէն թային օրնմամշ տրը։ Ալէքսանիա իմբէրաթօրը՝ Սիէզիատա 5ինճի վէ 6ՆՇ գօլ օրտուլարընրն մանօվրարարընտա հազրը պուլնաճաղընտան, օ սրրատա միլագաթը, մէզքիւբէ վուգուս վէ լէՇէք իմիշ։ Հայ պու քի, Ռուսիա չիւգէհ վէ էնտիչէ վէրիմէմէք իւզրէ, մէզքիւր միւլագաթին բրակրամրընը թանդիմնետ բէք զէյատէ թէէնի օրնը չօր իմիշ։

—

Լէնտրատան իշար օրնտրղրնա կէօրէ, լօրտ Սալիսպէրի՝ Բօրթուկէզկէրի Աֆրիգատա տէնիզ իլէ Նիազա կէօլիւ արասընտա իշղայ իմմիշ օրտրգլարը պարագիի թախլիէյէ իճպար էյլէտիկի կիպի, տիկէր թարաֆտան ճէնուպի Աֆրիգա Ինկիլիզ գումբանեաը տախի Բորթուկէզկէրին թէրք իտէճէքլէրի արագիտէ քէնտիսի եէրլէշմէք իւզրէ թէտարիքեամի կէօրմէքքէ իմիշ։ Մէզքիւր գումբանեա՝ Ինկիլիզ գապիթէրինին թահթը գօմանտասընտա օրմագ վէ օրալարտա ասայիշի մուհաֆազա վէ գումբանեա մէմուրլարընը միւտաֆա իմմէք իւզրէ սիվարի բօյնա նամրյա քիւշիւք պիր միւֆրէզէ թէքքիւնէ գալ՝ վէրմիշ տրը։

—

Սօֆիատան Մէնէրէ եազրլարը նա կէօրէ, Շարգի Ռումէլիտէ Տէյիրմէնճէրէտէ պիր թագրմ Պուլկարլար՝ Ժանտարմա վէ պէլէտիէ մէմուրլարընը մուավէնէթիրէ մահալը մէզքիւր Ռում բիլիսէսինի պաօրպ ճէպրէն զապթ իմմիշլէր տրը։ Ելեէվմ Տէյիրմէնտէրէտէ Պուլկարլարըն իբի քիլիսէսի պուլընտրը հայտէ Ռումլարը հիշ եօք իմիշ։

Տիկէր պիր թագրմ Պուլկարլար տախի Ֆիլիպէտէքի Ռում բիլիսէսինի այնը սուրէթլէ զապթ իմմէք իսթէմիշլէր իսէ տէ, պու քէրրէ բօյնա միւտախլէյէ իտէրէք Պուլկարլարըն թասավվուրընը պօշա չըգարմշ տրը։

—

Բէթէրսպուրկտան եազրլտրղընա կէօրէ, խանէտանը իմբէրաթօրի ազասընտան պիր չօղլարը՝ գարիպէն տիլքր ասքէրիտէ թէրբիի բիւմպէտ իտէճէքլէր տրը։

Իմբէրաթօրը պիրատէրի կրանտիւգ Բոլ Ալէքսանտրօվիչ՝ հիւսար ալայարընտան պիրինին՝ վէ ամուճազատէսի կրանտիւգ Նիգօլա Նիգօլա յէվիչ՝ պիր թօրնը լիվասընը, վէ Ռուսիա վէլիհահտը կրանտիւգ Նիգօլա Ալէքսանտրօվիչ՝ ասքէրը խասա հիւսար սիվարի ալայարընտան պէրինին գօմանտալըգլարընա նասպ ու թային օրնաճագլար տրը։

—

Սրէտրբուրկտան եազրլտրղընա կէօրէ, յանէտանը իմբէրաթօրի ազասընտան պիր չօղլարը՝ գարիպէն գարիպլարը՝ ասքէրիտէ թէրիի բիւմպէտ իտէճէքլէր տրը։

Իմբէրաթօրը պիրատէրի կրանտիւգ Բոլ Ալէքսանտրօվիչ՝ հիւսար ալայարընտան պիրինին՝ վէ ամուճազատէսի կրանտիւգ Նիգօլա Նիգօլա յէվիչ՝ պիր թօրնը լիվասընը, վէ Ռուսիա վէլիհահտը կրանտիւգ Նիգօլա Ալէքսանտրօվիչ՝ ասքէրը խասա հիւսար սիվարի ալայարընտան պէրինին գօմանտալըգլարընա նասպ ու թային օրնաճագլար տրը։

—

Սրէտրբուրկտան եազրլտրղընա կէօրէ, լօրտ Սալիսպէրի՝ Բորթուկէզկէրի Աֆրիգատա տէնիզ իլէ Նիազա կէօլիւ արասընտա իշղայ իմմիշ օրտրգլարը արագիի թախլիէյէ իճպար էյլէտիկի կիպի, տիկէր թարաֆտան ճէնուպի Աֆրիգա Ինկիլիզ գումբանեաը տախի Բորթուկէզկէրին թէրք իտէճէքլէրի արագիտէ քէնտիսի եէրլէշմէք իւզրէ թէտարիքեամի կէօրմէքքէ իմիշ։ Մէզքիւր գումբանեա՝ Ինկիլիզ գապիթէրինին թահթը գօմանտասընտա օրմագ վէ օրալարտա ասայիշի մուհաֆազա վէ գումբանեա մէմուրլարընը միւտաֆա իմմէք իւզրէ սիվարի բօյնա նամրյա քիւշիւք պիր միւֆրէզէ թէքքիւնէ գալ՝ վէրմիշ տրը։

—

Սօֆիատան Մէնէրէ եազրլարը նա կէօրէ, Շարգի Ռումէլիտէ Տէյիրմէնճէրէտէ պիր թագրմ Պուլկարլար՝ Ժանտարմա վէ պէլէտիէ մէմուրլարընը մուավէնէթիրէ մահալը մէզքիւր Ռում բիլիսէսինի պաօրպ ճէպրէն զապթ իմմիշլէր տրը։ Ելեէվմ Տէյիրմէնտէրէտէ Պուլկարլարըն իբի քիլիսէսի պուլընտրը հայտէ Ռումլարը հիշ եօք իմիշ։

Տիկէր պիր թագրմ Պուլկարլար տախի Ֆիլիպէտէքի Ռում բիլիսէսինի այնը սուրէթլէ զապթ իմմէք իսթէմիշլէր իսէ տէ, պու քէրրէ բօյնա միւտախլէյէ իտէրէք Պուլկարլարըն թասավվուրընը պօշա չըգարմշ տրը։

—

Բէթէրսպուրկտան եազրլտրղընա կէօրէ, խ

ԼՈՆՏՐԱՅԻ ՄԷՅԱՀԱԹ

ԻՆԿԻԼԹԷՐՐԱ ԱՏԱՍԸ ՎԷ ԻՆԿԻԼԻԶ ՄԻԼԼԷԹԻ

ՆԷՏԻՆՃԻ ՄԷԿԹՈՒՊ

ԻԶՏԻՎԱՃ

Լոնտրա 27 յունվ. 1890

Էկէր էվլէնմէնին գօյալ օլտըղը պիր մէմլէքէթ արզուրանըզ՝ Ինկիլ Թէրրայը զիյարէթ իթմէնիզի Թավսիյէ իտէրիմ.

Ֆրանսատա էվլէնմէկէ գարըցըլ- նըզ. Նէ՛ գատար պէօյիւք զաւմէթ. Պէլէտիյէ տայիրէսինտէ վէլատէթ Թէզքէրէսի, էվլի օլմատըղընըզ իչիւն չէհատէթնամէ, վալիտէյնին մուվաֆագաթնամէսի կիպի պիր Թագըմ քեաղըտլար Թագտիմ իթմէկի. գանունէն մուայեէն օլան միւտտէթ զարֆընտա իզտիվաճ Թասավվուրըը- նը տայիրէնին գաբուսընտա իլան իթ- տիրիլմէկի, էհասըլ էվլէնմէք իչին հիչ տէյիլ իսէ պիր այ օղրաշմալը. Անտէն սօնրա փիլիսէտէ նիքեահ այինի իճրա իթտիրէճէքսինիզ. զահ- մէթլէր եէնիտէն պաշլար. բաբազ պիրինճի հազըրդուլմիւն չէհատէթ- նամէսի («ՔԷՐԹԻՖԻՔԱ ԴԸ ԲԷՏԷՄ ԺՕՄԻՆԻ...»), խուսուսիյանըք չէհատէթնամէ- սի, վէ տահա պիլմէմ նաըըլ պիր չօգ չէհատէթնամէլէր Թալէպ իտէր.

Ինկիլթէրրատա էվլէնմէք իս՛ւէտի- նիզ մի. պու զահմէթլէրին հիչ պի- րի եօգ տըր. Նիշանլընըզը ալըպ պիր Թահրիրըը Նուֆուս մէմուրընըն(րէժիս- ԹՐԷ) հուզուրընա կէօթիւրիրսինիզ. պէրապէրինիզդէ իքի տէ չահիտ ա- լըրսընըզ. Թահրիրըը Նուֆուս մէմու- րընա իճտիվաճը գայտ իթտիրիրսի- նիզ. պիթտի կիթտի. Տիւնեանըն հանկը Թարաֆընա կիթսէնիզ ար- Թըգ Նիշանլընըզ զէվճէնիզ տիր. վէ պունա քիմսէ «ՊԷՐՏԻՍԵՍ ԱԼՍՆՈՒՍԻՍ» տէմէզ. զիրա Ինկիլթէրրատա գանուն իզտիվաճ իչին պունտան զիյատէ հիչ պիր չէյ Թալէպ իթմէզ.

Իզտիվաճըն բէսմէն իլանը ուսու- լինտէն սարֆը նազար իթմէք իչին ՊԻՇՕՓ ԼԻՍԵՆՍ տէնիլէն իտարէյէ էլ- լի Ֆրանգ վէրմէք քեաֆի տիր. պու սուրէթլէ իլան զէմանը գազանըլմըշ օլուր.

Ինկիլիզլէրտէ իզտիվաճ՝ Ֆրանսըզ- լար, Իթալեանլար, վէ խասըտ Շարգ էհալիլէրի կիպի վալիտէյնին վէ ագրապանըն զարըշտըղլարը պիր չէյ տէյիլ տիր. Պու խուսուսա վա- լիտէյնին քէնտի էվլատլարը իւզէ րինէ օլան հուգուգընա, վէ էվլա տըն բէտէր վէ մատըլըրինէ իպըագ իթմէլէրի լազըմ կէլէն հիւրմէթէ ժանի տէյիլ տիր. Էվլէտ՝ վալիտէյն պիլէրլէր քի՝ էկէր մախսուսմէրինին խասըտ քէյֆմէլէրինի իզտիվաճընա մուվաֆագաթ իթմէզլէր իսէ՝ անլէ- րին ԻՆԹԻԲԱՆԵԱ միւրաճաաթ իտուպ, քէնտի պաշլարընա էվլէնմէլէրի ի- չիւն իմքեան գաբուլը տայիմա աչըզ տըր. սանիէն՝ Ինկիլթէրրատա իզտի- վաճ՝ հէր տէյիրմանըրն վէ հէր զը զըն պիզզամ քէնտի չախսընա ատտ պիր չէյ ատտ օլնմըշ տըր. վէ բէ տէրլէր իլէ մատէրլէր Նամուսըրգ պիր հալ վուգու պուլմամար, վէ ազտ օլնաճագ իզտիվաճտան պիլա- խէրէ բաշխմըշըրզ հասըլ օլաճաղը Նը կէօսթէրիր աշիքեար պիր Թէճիրէ մէվճուտ օլմամար չարԹըյլա պու խուսուսա միւտախէլէ իթմէզլէր.

Տէրխամէր խոլյօրըմ քի՝ Սթամ- պօլտա պուլընտըղըմ զէման՝ տոսթ- լարըմըն Թաչրայը պիր տէլիգան- լը՝ Նամուսըը պիր գըզ իլէ ազտըը իզ- տիվաճա գարար վէրիփ, պու պապ- տէմէտէքէթինտէ պուլընան պէօյիւք գարտաշընըն մուվաֆագաթընը Թա- լէպ էյլէմիշ իտի. ալտըղը ճէվապ տա պէօյիւք գարտաշը «պէն հազ- գըմը բայմալ իթմէմ» տէյի եազմըշ օլտըղընտան, (նէ՛ պէօյիւք հազզըն- Նաըըզ), տէլիգանլը էվլէնմէտէն վէ պիլախէրէ պիր ՎԻԲՐԷ Թու- Թուպ, միլլէթինէ վէ ֆամիլեա- սընա հիչ պիր փախտէսի օլմազ- սըզըն պիւթիւն հայաթընը սէֆա- հէթլէ իմրար էյլէտի. Սթամպօլ տա պէօյլէ պինլէրճէ Թաչրալը տէ- լիգանլըլար վար տըրլար քի՝ մէմլէ- քէթլէրինտէ պուլընան բէտէրլէրի, վալիտէլէրի, վէ ագրապալարը միւ- սաատէ իթմիքլէրի հալտէ էվլէնիպ ֆամիլեա Թէչքիլ իթմէկէ արզու- քէչ պուլընըրլար տա՝ պու միւսա ատէյի ՙիսթիհսալ իտէմէտիքլէրի ճիհէթլէ, պիւթիւն հայաթլարընը պէքեարլըղլա իմրար իտէրլէր. վէ իչլէրինտէն պազըլարը տա՝ սէֆահէթէ տիւշար օլուպ, հայաթլարընը չիւ- րիւթիւրլէր.

Ինկիլթէրրատա պէօյլէ չէյլէր եօգ տըր. Բարիզտէ, խասըտ Սթամպօլ- տա, խասըտ Զինտէ, խասըտ Նիւ- Եօրգտա պուլընան պիր Ինկիլիզ՝ Լօնտրատաքի վալիտէյնինէ պիր մէք- Թուպ եազըպ, «Ազիզ վալիտէյնիմ, իւչ կիւնէ գատար էվլէնիյօրըմ. հա- յաթըմա պիր արգատաչ պուլտըմ» տէր. ալաճաղը ճէվապ «էվլէնմէքտէ օլտըղընտան տօլայը մէմնուն օլտըգ. ինշալլահ պիր կիւն զէվճէնի Լօնտրա- յա կէթիրիրսին տէ՝ քէնտիսինի պիզ տէ Թանըրըզ» սէօզլէրինտէն իպա- րէթ տիր.

Ինկիլիզլէրին զարիֆ ատաթ օլընա- ճագ չէյլէրինտէն պիրի տէ Նիքեահ այինինին քիլիսէտէ սուրէթը իճրասը տըր. Ինկիլիզլէր պու այինի էօյլէ պիր սուրէթտէ իճրա իտէրլէր քի՝ պիր ատամ Ինկիլթէրրատա խալընըզ պիր Նիքեահ այինի կէօրսէ՝ Ինկիլիզ միլլէթինին նէ՛ գատար ՇԷՔ պիր միլլէթ օլտըղընը հէման օ տագիգա- տա անլար.

Նիքեահըն պազը ճիհէթլէրի վար տըր քի՝ պաշգա միլլէթլէրտէ տէ հէր քէս պիլիր իսէ տէ, անլամամըշ կիպի տուրըր. զաթէն Ֆրանսըզլար տա բուհանի ային Լամթինէճ օլըը- ղընտան, քիմսէ հիչ պիր չէյ անլա- մազ. պիզտէ տէ ՇԷՇ-ՊԷՇ տըր. վէ մէգհէպ ախտ Նամիհաթլարըն պէօ- յիւք գըսմը բէնտիլէրինէ վէ միլլէթ- լէրինէ Թալլուգ օլուր. Պու սուրէթ- լէ սանքի Նիքեահըն պիր Լէքեալէտ- Թէր՝ ՆԷՇԷԲԷ իթմէլէրինէ միւլէլէր. Նիքեահըն պիր չէյ պէլէնմէքտէ ՆԷՇԷԲԷ օլուր. Լատինճէ...

Ինկիլիզ Նիքեահլարընտա բաշի- պին «պու գըզը պու ատամա քի՛մ վէրիյօր» տէյի սուալ իթմէսի ու- սուլտէն տիր. գըզըն բէտէրի հէման Էօյ Էօլէն չիքիպ պուլուր «պէն վէ- րիյօրըմ» տէր. պու բէտէրին «պէն վէրիյօրըմ» տէր իքէն Նասըլ կէնիչ Նէֆէս ալտըղընը կէօրմէք՝ հազ իգա- թէն ինսանըն Թէաճճիւպինի մուճիպ օլաճագ պիր չէյ տիր.

Կէնիչ Նէֆէս ալմազտա հազգը եօգ մը. գըզըն էվլէնմիրիօր. հէմ տէ Ֆրանսատա օլտըղը կիպի Թըրա խոմա վէ ճէհէզ իլէ տէյիլ՝ պուն- տան էվվէլքի մէքԹուպըմտա պէյան իթտիկիմ վէճհիլէ խարճ տուզինա մէնսուբ վէ պիր տուզինա չօրապ իլէ. Խանէտէ տէ պիր պօղազ էքսիլէճէք տիր. Պու բէտէր կէնիչ Նէֆէս ալ մասըն տա, քի՛մ կէնիչ Նէֆէս ալսըն՝ Պիր կիւն պիր Ինկիլիզ աըըլզատէսի -էկէր խանըմպայօր իսէմ լօրտ Զէֆ Թէզգէրէ- իլյատ իթտիկի պիր նուկթէտա՝ «էկէր պիր գաչ եւեզ պին Ինկիլիզ գըզը Ինկիլթէրրատան հիճրէթ իտէրլէր իսէ՝ վաթանա էյի պիր խըտմէթ իտէրլէր» տէմիշ տիր. Լօրտ Զէֆթէզգէ իւնին գատընլարը հազգընտա պիր ազ սէրպէսթէ ի- տարէ լիսան իթտիկինի իսպաթ ի- տէն պու սէօզ՝ հատտը զաթինտէ հազըգաթըն պէյանընտան պաշգա պիր չէյ տէյիլ տիր. զիրա՝ Ինկիլ Թէրրատա էվլէնտիրիլէճէք գըզլա րըն չօգլուղը հազըգաթէն պիր Թէճ լիւքէ հիւքմինի ալըճը տըր. Պունըն իչիւն պիր Ինկիլիզ գըզ պապասը բաշիպին «պու գըզը պու ատամա քի՛մ վէրիյօր» սիւալընա «պէն» ճէվապընը վէրտիկի զէման կէնիչ պիր Նէֆէս ալմազ գապըլ տըր.

Բէյ պաշթէմէր էկէր պէրխայմ տօ- դըպ՝ ջաճը ալմաք էլէ կէօսթէրէ- ճէք պու ճէվապըն պէյանընտան Թէթէր թէնէտէ...

Տահա պիրտէն զիյատէ գըզլարը պուլունան պիր Ինկիլիզ բէտէրի- նին գըզը էվլէնէճէք օլսա պիզի- ւի Թէսլիմ իթմէզ.

Ինկիլիզ Նիքեահլարը մէրասիմի մէչհուր սըրալ իթմէզ չէյլէրի իստէր գըզ՝ իւզ այլլ օլմազ... ալ ատաթ Թէրթիպ չէյլէրինտէն պաշգա տիր.

Տէրխամէր իթտիկիմ վէ պիւթիւն վագը տիր. Ինկիլթէրրատա էվլէնմէսինի Թէճրիպէ իթմէքլէրի վէ պիրկէ պուլ- մալարըն պէյանընտան. Ինկիլթէրրա գըզլարըն քէնտի սիւ...

Պու էնպէդ քէնտիլէրի հալէ Նոմաթ- րէյ օլուպ պիր Ինկիլիզ գըզ պա- պասընտան պէյան Թալէպ իտէրլէր. Այ եէլէքտիւր վէ ասթարը ճիզընի պու պէյանըն ճէվապընտա՝ թարաֆլար պիր Թէճրիպէ ալըրլար. ալըրլար պիրլէ- ղըն մէքէ...

Բէք քէօյլիւ Ինկիլիզ եազան մէմլէքէթ- լէրտէ էօյլէ ալըր.

Իւմէ

Ինկիլթէրրատա իզտիվաճըն գօլայ- լըղընը եօգ աըըլտա պէյան իթտիք- տէն սօնրա գօլայ օլտըղը պիր էքէ- րանըրըր իսէ. Սըօզիա տըր. Սըօ- զիանըն պազը էնէրլէրինտէ պիր ա- տամ տօսթլարընը Թօրլայըպ «պէն պու գըզը ալըրըմ» տէ՛տի մի, իզտի- վաճ ազտ իտիլմիչ տէմէք տիր. Հայաթա պազը բոմանլարա պազը ըըը իսէ՝ գըզ իլէ տէլիգանլըըն էնքէ- տիկէրինէ «պէն սէնի ալըրըմ» տէ- մէսի տէ իզտիվաճըն ազտընա քեա- ֆի իմիշ.

Սըօզիա քէօյլէրի հալքա Նօհուտ- էն պիր հալտէ պուլընտողլարընտան, իզտիվաճ խուսուսընտաքի պու սէր պէսթլիկին ֆէնալըգ հասըլ իթմէսի բէգ Նատիր տիր.

ՍՊՕԹ ԵՍԱՂԸ

Տէրսաատէթ 13 դեկտ. 1888

Մ. Սպօթ վէ Մ. Պօֆն,

Սըֆաթը բէսմիյէմ հասէթլիյէ սիզին քիբէճ վէ սօտա իրօֆօսիֆիթի Մօրինա պաղը եաղընը Թէճրիւպէ իթմէկէ վէ- սիկեայա օլամամագտա իսէմ տէ, սաիր աթըլպա Թարաֆընտան վագը օլան Թէճրիւպէլէրտէն վէ քէզա պիզիմ խաստախանէլէրիմիզտէ պազը աթըլպայա իճրա իթտիրիլմիչ Թէճրիպէլէրտէն անլաշըլտըղընա կէօրէ, սիզին մէգքիւր Թէրքիպինիզ խասթալար Թարաֆըն- տան գօլայլըգլա ալընմագտա, վէ պիր խայլը զէմանտան պէրի ֆէնէր Թըրբ- պըն իչիւն ճէրքիպտէ կէօրմէզ օլտը- ղը պիլէսիմէ մուհաֆազա Թէչքիլէ իթմէքտէ տիր.

Սէր Թապիպը հազրէթը Շէհրիյարի

ՏՕՔԹ. Լ. Լ. ՄԱՎՐՕՅԷՆԻ ՓԱՇԱ

ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ

Հանդէս Ամսօրեայ

Մի զարմանար, ով ընթերցող, որ յորդորուեցայ նիւթ առնուլ քննա- դատութեան անպիսի երկասիրու- թիւն մը, որուն գիտնականութիւնն ու ծանրութիւնը երաշխաւորեալ է Վիեննական Մխիթարեանց անուամ- բըն. Ի՞նչպէս Պօյաբինակ մը համար- ձակի գրիչ շարժել այնպիսի կաճառ- ներու վրայ, որոնց հազիւ փշրանքէն կը պարարի միտն ու միտքը. Անշուշտ ուրեմն մեծ յանդգ- նական համարձակութիւն համար- լու էր այս իմ ձեռնարկս, եթէ Օ. Օ. վերապատուեալ վարդապետք ազա- տութիւն չտային.

Այո, ինձ ազատութիւն է տրուած. Ե՞րբ կամ ի՞նչպէս.

Բայց, սիրելի ընթերցող «Հանդէս Ամսօրեայ» Ա. տարուան «Ոսկին Եր- բուսերանաց» տռանաւորը. Ահա քեզ ինչ կ՚րսէ դէպ ի վերջերը.

Ցարգար կչիռ երբ առնուս՝ ո՛
Քննադատ նշմարիտ,
Դու քաշ կչռել Ջանք ազնիւ
զինու Թերթիս բերկրառիթ,
Տամ «իրաւունք և գովեստ». բայց
Մ՚իբր Ընդգաց պատառես,
Խծբծանօք յոյոտիչ Թերթիս օ-
գուտ խափանես.

Այս իրաւունքն և ըստ մասին գո- վութիւնը յորդոր եղան ինձ «Հան- դէս Ամսօրեայ» երեք տարուան ան- ցուցած կենաց վրայ տեսութիւն մը ընելու. Այս տեսութեանս մի միայն նպատակն է «խրախուսանաց արժա- գանգ» (ու Հանդէս) մի լինել Մխ. Ծագ. հայրց, և ըստ մասին յերե- ւան հանել այս Թերթին Թեր ու դէմ կողմերն, ի լուսաւորութիւն և յօգուտ անոնց, որոնք բնաւ տե- սած չեն այս սքանչելի ամսագիրը, և կամ չեն գիտցած գնահատել զայն ըստ արժանւոյն.

Վերջին տարիներս ազգային Ու- սումնական յառաջադիմութեան առաջեւ երբ զօրաւորն ու տկարը, իւր զօրութեան համեմատ ջան ու ճիգ կ՚ընէր իւր ձիւքը կարկառել եւ գոնեայ փոքրիկ շարժմամբ յառա- ջադիմութեան ծանր գործը քայլա- փոխ մի յառաջ մղել, ուրախու- թեամբ գիտուեցաւ որ Վիեննայու Մխիթարեանք եւս անտարբեր աչօք չնայեցան այս ընդհանուր շարժման. Իրենք եւս մի քանի տարուան գա- գարումէն յոգնած կարծես՝ զգե- ստուած ու քաջալերուած ձեռն ի գործ արկին. Այո՛, չէին պակսեր ան ժամանակ — յայտնի է թէ մեկ մեկուկէս տարիէ ի վեր յարաբերու- թիւններն փոխուեցան — չաբաթա- թերթեր և ամսագրեր... Սակայն ժամանակին ընդհանուր գիտական յառաջադիմութեան համեմատ ամ- սաթերթ մի կը պակսէր. Հարկ էր ուրեմն զգացուած պիտոյից գար- ման տանիլ, ժամանակ որ անհրա- ժեշտ պահանջ մի էր դարձած, ո

---

(303)

ԳԸԶԸԼ ՎԱՍԻՅԷԹՆԱՄԷ

ՄԻՒԷԼԼԻՖԻ

ՓԶԱՂԻՒ ՏԸ ՄՕՆԹԷՓԷՆ

ՄԻՒԹԷՐՃԻՄԻ

ՏԻԳՐԱՆ ԱԴԱՄԵԱՆ

Տէլիգանլը՝ եազըլսընէնին եանընա կիտիպ լամբայը օրայա գօյտու, վէ աչըգ պուլունան արզուհալա տօղրու պագտը. Իշպու արզուհալըն պիր Թարաֆընտա, մաիլ օլտըղը իւզրէ իրի եազըլարլա պէր վէճհը աթի պիր հաշիյէ եազըլը իտի.

ՌԷՅՄՕՆ-ԺԼՕՏ ՖՐՕՄԱՆԹԱԼ,

Գաթըլ ու սըրգաթ ճինայէթինտէն նաչի 1864 մարտ 25տէ Սէն էյալէթի ժանքըմէրի ճինայէթ Թարաֆընտան եիրմի սէնէ քիւրէք ճէզասընա մահքիւմ օլմուշ,

1869 օգոստոս 15տէ չարդ Թահթընտա աֆվ օլընմըշ,

Սէնէյի միրգումէ «Նօտախմոր» նամէ զապըթա հէյէթինէ Թաքիպ օլմուշ տըր.

Բօլ՝ պալատէքի տէհշէթլի ճէրհի տէրհալ օգուտը, պօղուզ պիր սուրէթտէ ինլէտի վէ բէտէրինին գըլմուզ սանտալեասը իւզէրինէ եըգըլտը գալտը.

Պաշընը Թիթրէմէքտէ օլան իքի էլլէրի արասընա ալարագ վէ կէօզլէրինի գանլը եազըլարլա եազըլը կէօրինէն մէգքիւր իպարէլէրին իւզէրինէ տիքէրէք պիր ազ միւտտէթ օ վազիյէթտէ գալտըղտան սօնրա, պէր վէճհը աթի քէնտի քէնտինէ սէօյլէնմէկէ պաշլատը.

—Տիմտէք հէբ տօղրու իմիչ... Հաքիգաթը հալ պէնիմ էն ֆէնա տիւչմանըմ իմիշ... Բէտէրիմ պիր գաթիլ... պիր խըրսըզ տըր... մահքիւմ օլմուշ... աֆվ օլընմըշ... պու կիւնքի կիւն տէ բօլիս մէմու- րինէթինտէ պուլընըյօր... Իւթէ հաքիգաթը հալ... քէնտի էվ իւէ եազըլմըշ... Ահ, եա Բասցըմ Ալլահ, նիչին պէնի եարաթտըն, նիչին եաչամագլըղըմը միւսաատէ իտիյօրսըն... Պանա պու չիտտէտլի տարպէյի ինտիրմէք իչիւն մը պէօյլէ եաչաթըյորտուն, Ալլահըմ... Պէօյլէ պիր իչկէնճէյէ լայըգ օլմագ իչիւն պիլմէյէրէք աճապա նէ՛ կիւնահ իչլէմիշիմ... Բիյայէթ իթտիրիկիմ, սէվտիկիմ, քէմալը Ֆախր իթտիրիկիմ պու սատամ պիր գաթիլ... պիր խըրսըզ իմիչ... Բէմալը մուհաքաթէլէ սըգտըղը կէօն իլէ միւէմմա իմիչ... պիր սէրգէտէ մէմուրիյէթլէ գազանըյօր իմիչ... Պու նէ՛ տէհշէթ լի հալ...

Բօլըն միւեյյասիյէթի մուհիպը իւգուտ ու տէհշէթ իտի.

Զէհրէսի Թանըլմազ պիր հալէ կէլմիչ իտի.

Բօլ՝ պօղուզ պիր սէտա իլէ.— Լավին նէ՞ տիր պու եազը... պու ուզուն միգթուպ քի՛մէ տիր.—տէտի վէ ալթ եանընտա,

«Ատիյէ նազըրը Էֆէնտի հազրէթլէրինէ» իւնվանընը օգումագտան սօնրա, քէնտի քէնտինի Թուրթարագ «–Նազըրա՛ մը–» տէյու Թէքրար իթտի վէ արզուհալը Թէքրիլ օգումագա պաշլատը.

Բօլ օգուտուգճա, եիւզիւ բէնկ բէնկ օլըյօր իտի.

Մէզքիւր սաթըրլարը խուլաթաէնը վէ քէմալը էնտիշէ ու հէյէճանլա օ- գույօր իտի.

Բէտէրինին պու նիւտաի ինթիմասը, պու սուգիւտի Թէշէքքիւրի՝ Բօլըն պիր իթմէքտէ վէ պիւթիւն միւճտուրընը Թիթրէթ- մէքտէ իտի.

Արթըգ ալմէտէ քէն... եան պու տէհշէթլի խալարէլէրտէն պաշգա պիր չէյ եօգ իտի.

Պու սըրատա պուլըն... անէնին իւզէրինէ եըլտըրըմ տիւշէ, եէնի Թիգ- գաթընը ճէլպ իթմէյէճէք վէ... հէնի չէվիրէմէյէճէք իտի.

Օգումագա օ գատար տալմըշ իտի քի, օտա գապուսընըն աչըլըպ գաբանտը- ղընը վէ պիր ատամըն քէնտի կէօրիւպ քէմալը հայրէթլէ օտա գապուսընըն իւզէրինտէ տուրարագ պօղուզ պիր նիտա սալվէրտիկինի վէ եէրէ տիւշմէք իչիւն տուվարա Թութունտըղընը կէօրմէտի վէ իչիթմէտի.

Պու կէլէն ատամ Ռէյմօն Ֆրօմանթալ իտի.

Պու ատամ բէտէրի օլուպ, արզուհալը օղլունըն կէօզլէրի կէօրիւնճէ քէնտիսինին Նամուս ու հէյսիյէթինին մահվ օլտըղընը հիսս իթտի, վէ կիւլտէյէ օլամատըզ հեյէճանը պօղուզ պիր սէսլէ իլան իթմիչ իտի. — Վէ տահա պէնիմ եաչամագլըղըմը միւսաատէ իտիյօրսըն... Ահ, պիր սիլահ պուլսա պէնի վուրսա... Պու պէնիմ գըսմէթիմտէ վէ պէտպախթլըղըմտա հէր չէյի մէչհուլ ու հիֆզ իթմէմ... —տէյինճէ Ռէյմօն Ֆրօմանթալ հէյէճանընը պաշ չէօզիւլմիւչ պիր հալտէ Թիթրէյէրէք ճէվապ պէքլէտի... «—Լութֆ... մէրհամէթ...—» տէյու նիտա իթտի.

Բօլ՝ պու սէսի իչիթինճէ պէօյլէ պիր եըլտըրըմ ճարպէյի եէմիչ տիր գիպի հալ իլէ եէրինտէն գալգըպ պապասընա տօղրու եիւրիւտիւ.

Ռէյմօն՝ իթիրաֆ իթմէկէ մէճպուր օլտու.— Լութֆ... ինսաֆ... — տէյու պաղըրտը.

Բօլ.— Սէ՞ն միսին, պապաճըղըմ, Սէ՞ն միսին... Ահ, կէլ, կէլ... մէնֆաատ պիր խայլը աչաղըլա օլտուղըմը... քէտէրտէ եանըլըչ օլտուղըմը սէօյլէ... Մէգքիւր քեաղըտըն իւզէրինտէ եազըլը օլան գաթիլ, խըրսըզ, մահքիւմ, բօլիս մէմուրլըղըն իւզէրինէ ալըտըղըմը սէօյլէ... —տէտիքտէ, Ռէյմօն Ֆրօմանթալ՝ պիրտէն պիր գալգըպ պաշընը էօգիւ- տէրաբագ, կէօզլէրինտէն եաչլար ագըտարագ սէօյլէմէկէ օլամատը հալտէ Թիթրէք պիր սէսլէ ճէվապ վէրտի.

—Եանըլըչ օգումըշսըն, տօղրու տըր... պէնիմ խաթամ տըր... —տէ- յինճէ,

Բօլ.— Սէնին խաթա՞ն մը...

Ռէյմօն.— Էվէթ... պէնիմ վէ սէնին...

Բօլ.— Էյ օրատա զիքր օլընան հալ ու վագալա՞ր...

Ռէյմօն.— Տօղրու տըր.

(Տէվամ)

րուն անտարբերութիւն ցոյց տալ այլ եւս չէր կարելի։

Սկսաւ այսպէս հրատարակուիլ «Հանդէս Ամսօրեայն իբր բարոյական, ուսումնական, արուեստագիտական ամսաթերթ։ Ամսաթերթ՛, ինչպէ՞ս կարելի պիտի լինէր գոյութիւն յուսալ լրագիր մը ամսոյ չափ ժամանակի մէջ հրատարակեալ, որուն բովանդակ տարածութիւնն էր մի միայն թերթ մը—16 երես։ Եւ իրօք դժգոհութեան ձայներ ու պատռնալիքներ լսուեցան։ Սակայն Արժ. Մխիթարեանք լաւ գիտէին իրենց կոխած շաւիղը, և շատ փորձ էին չյուսահատելու համար եղած տարադէպ վարպատիններէն։ Մանաւանդ թէ երեք չոր» ամիս յետոյ սկսան իրենց թերթը զարդարել քաջալերիչ ձայներու արձագանգով։ (Տ. «Հանդէս», 1887, թիւ 5)։

«Լաւ սկսուածը կիսով չափ կատարուած է» կ'ըսէ առածը։ Նոյնը եղաւ «Հանդէսի համար։ Երեք տարուան մէջ ամէն ամիս աճեցաւ և սկսաւ իր ուսումնական՝ բայց մանաւանդ հնագրական, բանասիրական և լեզուագիտական յօդուածներով մեր գրականական հրապարակը ողողել։ Թէ աւելին չէ՞ր կարելի ընել. այո՛ անշուշտ. բայց մի լրագրի նպատակայարմարութիւննայն է որ կչռէ իւր ամեն ընթերցողաց տարողութիւնը։ Այս կէտն է կարծեմ Ց. Մխիթարեանց խէթը, և զայս կը յայտնէ նոյն թերթին (Տ. «Հանդէս», 1888 Թիւ 5, էջ 74) մի ապահովացուցումն, թէ՛ չէինք բաղձար միակերպ լեզուական— բանասիրական խնդիրներով թերթս բեռնաւորել։

Երեք տարի անընդհատ հաւատաբիմ կը գտնենք «Հանդէս»ը իւր ծրագրին։ Լի գիտական յօդուածներով, բեղմնաւորեալ հետաքրքիր խնդիրներով, յարաճուն օգտակէտ ու պիտանի մանրալրերով, վերջապէս արժանի՝ Եւրոպական նոյնանուն թերթերու հետ մրցելու։ Կարճ ըսելու համար՝ «Հանդէս Ամսօրեայն գիտնոց անբաժանելի ընկեր է եղած, որ թէ մի քիչ ուշանայ, իսկոյն կը զգացուի թէ կարեւոր մի բան պակսած է։

Այս ամեն յատկութիւնները կը տեսնուին մինչ 1889 տարւոյ վերջի թերթը։

Ցանկարծ 1890 տարւոյ Ա. թուով անյուսալի կերպիւ «Ամսօրեայ հանդէս»ը պահելով հանդերձ իւր պրոգրամը, արտաքին ձեւը կերպարանափոխ ըրաւ։

Թէպէտ երրորդ տարւոյ վերջերը խոստացած էր խմբագրութիւնն թէ «Ընթերցողաց ցանկութեան համեմատ թերթին արտաքին չքեղութեան մասնաւոր մտօ պիտի դրուի» (տ. «Հանդէս», 1889, թիւ 11 և 12), սակայն այսպիսի մեծ և «չքեղ» փոփոխութիւն չէր կրնար ակնկալուիլ։ Ցուարեցա՛նք։ Այնպիսի տեսք մը առեր է «Հանդէս»ը իւր ճակտին վրայ, որ հազիւ թէ ամենատարածեալ Եւրոպական ամսագրերու վրայ կը տեսնուի։ Չէ՞ այս մեծ պարծանք մի հայ տպագրութեան. չէ՞ որ բարձր ի գլուխ կրնանք պարծիլ, որ և է Պոլսական այլալեզու հրատարակութեան մի քով։

Աւելի մերձուստ նկարագրենք։

Ոչ թէ հիանալի նկար մի, այլ և խորհրդաւոր։ Զօրեքգունեան պատկեր մի որ տեսնողի աչերը կը խտղտէ իւր փափուկ ազնուութեամբը և խորհրդաւոր հանդարտութեամբը։ Երեւակայէ՛, յարգելի ընթերցող, կարմրագիծ շրջանակի մի մէջ գեղեցկանկար «Ծէնի» մի, որ իր աջ թեւի մէջ ընդգրկած է լուսաւորութեան գաւաը բոցավառած, ձախ ձեռքը կը բռնէ արմաւենիոյ տերեւ մի, և աչօքը կը նկատէ սեւեռեալ զարեւելս, կարծես գիտութեան յաղթական պսակը արեւելեացս պարգեւել ուզելով։ Իր թեւատարած ուսերը և գլուխը մեղմիկ կը փայփայէ բոցաճաճանչ աստղի մի ճառագայթարձակ շողերը։ Իր արթնութեան նշանը՝ բուէճը, կը հսկէ արթուն իւր ոտից քով, բովանդակը իբր պատուանդան կը գործածէ տերեւալից գաւիթ մը, որու եզրը կը շրջապատէ կանաչ կուսածաղիկը։ Կիսաբոլոր կամարի տակ կը նշմարուի Վիէննա քաղքի թռչնահայեաց հեռանկարը, հանդերձ Ալպեան լերանց շղթաներով, բարձրաշէն յաղթ պալատներով և աշտարակաշատ Գոթացի ու հռոմէական եկեղեցիներով։ Երկու աստիճաններու վրայ երկու մանկիկ նստած, մին աջ ձեռքը կը կրէ փրկութեան նշանը, իսկ ձախակողմեան բազկիկաւը կը կրէ Մխիթարեանց հայրերու զինանշանը անշուշտ։ Իսկ աջակողմեան հերարձակ տղեկը կը կրէ քառակուսի տախտակիկ մի, որ կը ներկայացնէ Վիէննական Մխիթարեանց վանքը, որուն վրայ լսած էինք թէ եռամեւ լինէր, որ սակայն թուի թէ միայն ճակատակողմը կը ներկայացնէ։

Փափաքելի էր մեզ համար նկարուած տեսնել այս թերթին ծննդավայրը, այսինքն՝ հոյակապ տպարանը որուն վրայ բազմիցս լսեցինք։ Մոռցուեր է։ Նկարին ստորոտը կը համապատասխանէ ամսաթերթի ծրագրին երրորդ կէտին, այսինքն է կը ներկայացնէ արուեստագիտական և գեղարուեստական մասին վերաբերեալ նշանները, քնար, կիթառ, նկարչի դեղատ, որայ, մանգաղ, խարիսխ և հնութեան «քերամիք»ի վերաբերեալ անօթներ։ Ամբողջը մեղմ տեսք մ'ունի, ծայրը կը փայլի «Հանդէս Ամսօրեայ» ծաղկանկար կարմրագիծ նշանագրերը։

Ըստ ինքեան մեր գեղարուեստական արգէլ դրութեան համար շատ և շատ կը համարէինք այսչափը, բայց ոչ Ց. Ց. Մխիթարեանք՝ գեղեցիկն ու ազնիւը պահած են բուն թերթին ճակտին։ Թէպէտ միայն բայց ճաշակի կողմանէ ա՛լ ևս բա ձալի բան չմոռար, մանաւանդ ազգային գլխաւոր նշաններէն մի տապանն Արարատ, գեղեցիկ մի տեղ է գրաւած։

Գլխաւոր յօդուածներու ծայրը ծաղկանկար-գլխագիրներէն ի զատ, կը տեսնենք մեր անուանի ազգայիններէն միոյն,—Ցակոբ փաշա Գազազեանի— վիմա-լուսատպական հրապարակ և ակնահաճոյ պատկերը։

Առաջին թուէն դատելով «Հանդէս»ը նոյն իսկ նիւթոց կողմանէ առաւել հետաքրքրական դառնալու մեծ յոյս կու տայ։

Ուսումնական բաժնի տակ գրուած կը տեսնենք «Ագաթանգեղոսի» վրայ հմտալից յօդուած մը, որու «չարունակելի»ներն զօրաւոր ցուցումներ կը խոստանան։ Զենոբ Գլակ և Մովսէս Խորենացի, Լեհաստանի ազգաց անցեալէն թարգմանածոյ կարեւոր յօդուածը որու՝ ըստ յօդուածագրի խոստման, պիտի կցի ի Լեհաստան ուղեգրութիւն մի։ Դարձեալ հաւրանտ Գերմանացւոց ի Կաւկաս և ի Հայս ուղեւորութիւնը։ Այլեւայլ գիտական թղթակցութիւններ ազգային գաղթականութեանց և ձեռագրաց վրայօք։ Ռոտանաւորներ, առեղծուածներ։ Թրքահայոց համար հետաքրքրական է «Գեղարուեստ ի Կոստանդնուպոլիս» հատուածը, որ արժանի է ազգային լրագրաց կողմանէ ինկատ առնուելու։ Առեւտրական բաժինը հարուստ է շնորհիւ Պր. Զ. Բոբովիչի, որ ի մասնաւորի մտադրութիւն դարձուցած է Կ. Պոլսոյ և Ռուսաստանի վաճառագիտական մանրալրոց։ Բարոյական բաժինը այս տարեշրջանի մէջ նորութիւն մի առած է երկայն վէպերու տեղ յարմարագոյն պատշաճութեամբ մանրավէպեր ու նորավէպեր մատուցանելով։ Ըստ ինքեան առելով՝ ուսումնական ու գիտական մի հանդիսի համար, վէպերու այնչափ ազատ տեղ պարգեւելը յարմար չի տեսնուիր, սակայն մի՞ թէ կարելի է հայ ազգին որոշ դասակարգի մը համար լրագիր կամ ամսագիր մի հրատարակել.... ըմ. տոյգ է բաժանորդաց մեծամասնութիւնը հարկ է ազգին գիտնոց ա կումբը գրաւէ, սակայն և այնպէս առանց անկածութիւնը և դրամական վիճակը չի կրնար մասնագիտական հանդէս մի ապրեցնել։ Թրքահայքս լուրջ ու գիտական յօդուածոց քով ուրախութեամբ կուզլունեն զուարճալի հատուածիկներ։

Դատ է «Հանդէս»ը իր նորա[գոյ]ց և տնտեսական մանրալրերու [կողմ]անէ։ Ի վերջոյ ամսոյ մի չափ [ժամ]անակամիջոցի մէջ տեղի ունե[ցած] քաղաքական երեւելի դիպաց [ամփոփ]ագահնուր տեսութիւն մի, որ իր անկողմնակալ դատումովը բաւական ապացոյց կու տայ սահմանաւոր քաղաքագիտութեան յօդուածագրի կողմանէ։

Այս է «Հանդէս Ամսօրէի» այս տարեշրջանի Ա. թուոյն բովանդակութիւնն։

Այդչափ առաւելութեանց հետ ունինք մի քանի դիտողութիւններ ևս, որք անշուշտ ի նկատ կ'առնուին «Հանդիսի» խմբագրութենէն։

«Գիտական» անուամբ պէտք չենք գոհ լինիլ պարզապէս ազգային հրնութեան վերաբերեալ քննութիւններով։ Հետաքրքրութեամբ և օգտի կը կարդացուին անշուշտ այլ և [ուս]ումնական և գիտական նիւ[թոց] [վ]րայ եթէ հատուածք գրուին։ [Ներկ]այ տեսակէտն կ'առաջնորդէ մեզ [«Հ]անդիսի» պատուական խմբագրութեան մտադրութիւնը հրաւիրել մեր յաջորդ առաջարկութեան վրայ։ Ինչպէս մի քաղաքական թերթ ունի պարտաւորութիւն՝ առաջնորդական նախյօդուածներով իր ընթերցողաց քաղաքական տեսութեանց ուղղութիւն տալ — պա՛րտք մ' որ կարծես մեր ազգային թերթերէն շատերին դեռ անծանօթ է — նոյնպէս ուսումնական թերթ մի, որ որոշ նիւթի սահմանեալ չէ, ունի պարտիք ըստ իմիք գիտական նիւթոց մէջ ուղղել (օրիենթէ) իր ընթերցողները։ Մեր բստծը օրինակաւ մի բացատրենք։ Անցեալ տարւոյն 1889 սեպտեմբեր թուոյն մէջ մարդախօսից ժողովոյն վրայ գեղեցիկ տեղեկագիր մը տրուեցաւ. բայց արդարն խօսելով չկրցաւ մեծ ազդեցութիւն մի յառաջ բերել, քանի որ մարդախօսութեան ինչ վիճակի մէջ լինելուն, և կամ ինչ ուղղութեամբ ընթանալուն բնաւ տեղեկութիւն մի տրուած չէր ի «Հանդիսի»։ Հարկ է որ ամէն անգամ «Հանդէս»ը սկսի գիտնական տեսութեամբ մի, որ և է նիւթի մէջ։

Երկրորդ. շատ անգամ «Հանդէս»ը իր ընթերցողաց հետաքրքրութիւնը կը գրգռէ, բայց չի գոհացըներ։ Այլեւայլ հետաքրքիր նորութեանց գլուխ կը բանայ, երկու կամ առաւելն երեք անգամ նոյն նիւթի վերաբերեալ յօդուածներ կը հրատարակուին եւ անուհետև՞... լռութիւն անչչունչ։ Գրգռուած ճաշակը պէտք է զարգացընել ու գոհացընել։ Սակայն խոստովանինք թէ «Հանդիսի» անձուկ էջերը չեններեր աւելին ընել։

Նոր հետաքրքրութիւն մի է ստացած «Հանդէսը» երբ անցեալ տարիէ սկսելով ծնաւ այն նոր ու գեղեցիկ գաղափարը, որով մեզ արեւելաբնակացս մի քաղցր ճաշակ կու տայ, մեր բազմաճիւղ գաղթականութեանց մէջ սփռուած ազգային ներէ հունգարաբնակ հայոց յղացած ու ծնած հունգարերէն ամսաթերթի բովանդակութիւնը ծանօթացընելով։ Ո՛րչափ շնորհակալիք պարտական ենք «Հանդէս Ամսօրէի» խմբագրութեան՝ այս անփոխարինելի միջնորդութեան համար, զոր անձնատուր կը լինի ընելու։ Բայց որչափ ևս աւելի շնորհապարտ կը կացուցանէր զմեզ եթէ պարզապէս բովանդակութիւնը տալով գոհ չլինէր, այլ ըստ ներելոյ պարագայից (համոզուած ենք թէ կարողութիւնը բնաւ չիպակսիր բազմահմուտ Հարց) հաճէր միջնորդել մեզ նաև գոնէ չահաւէտ և օգտակար տեղեկութեանց թարգմանութիւնը։ Ստոյգ է, որչափ ցանկէն կերևի, շատ բանը քաղուածոյք է ազգային օրաթերթներէ, բայց կայ ինչ ինչ մանաւանդ պատմութեան և հայ լեզուի վերաբերեալ, որք կարօտով կը մաչեցնեն զմեզ՝ ծանօթ չլինելով հունգարական լեզուի։

Աչաւասիկ «Հանդէս Ամսօրէի» թեր ու դէմ կողմերը։ Եթէ ուզէինք «Հանդիսի» բովանդակ արժանիքը ի հրապարակ հանել, հարկ կը լինէր պարզմտութեամբ խոստովանիլ թէ անկարող էինք զայնս մի ըստ միոջէ թուել։ Բաւ է ուրախութեամբ տեսնելը, որ հայք գիտցած են ըստ արժանւոյն գնահատել «Հանդէս Ամսօրեայն»։ Այո, ապացոյց է ասոր «Հանդիսի» ամիս յամսոյ և ամ ըստ ամէ առած կատարելագործութիւնը։ «Հանդէսը» մեծ ապագայ ունի, քանի որ լրջօրէն նպատակադէտ կը դիմէ իր կէտ նպատակի։ Չի կրնար մարդ այսպիսի գիտական մի թերթի յառաջադիմութեան համար՝ «Մեծապատիւ ազգասէր նուիրատուաց» (Տես «Հանդէս», 1890, «Ծածքին վրայ») քաջալերութիւնը տեսնել և խմբագրութեան հետ խորին շնորհակալութիւն չյայտնել այս Մեծապատիւ տեարց, որք այսպիսի խմբագրութիւն մի քաջալերելով, քաջալերած են և կը քաջալերեն ազգային ուսումնական յառաջադիմութեան մեծ գործը։

Հուսկ ուրեմն ներուի մեզ երկու խօսք «ևս, որ գիտեմք հաստատապէս թէ շատերը պիտի կրկնեն, այն է՝

Նախ, կարելի չպիտի՞ լինի տեսնել «Հանդէս Ամսօրեայն» փոխուած հնգետասանօրեայ և կամ առաւել ևս շաբաթական մի հանդիսի։

Երկրորդ, քանի որ գրական-ժամանակակից դիպաց զուգընթաց կընթանայ «Հանդէս»ը, կարելի պիտի չլինի՞ միշտ երեւելի անձնաւորութեանց բազմաթիւ պատկերօք զարդարեալ տեսնել։ Ասով «Հանդէս»ը կը ստանայ աւելի մեծ կարեւորութիւն և ազգին առաւել ևս օգտակար կը լինի. բաժանորդք ևս իրենց ձեռնտուութեամբը խրախոյս կուտան «Հանդիսի»։ Այսպիսի փոփոխ համերաշխութեամբ ապահով ենք թէ տեւական կը լինի ազգին համար «Հանդիսի» թէ՛ «ուղղակի» և թէ՛ մանաւանդ «անուղղակի» ծառայութիւնք։

Գ. ԲՈՒԶԱՆԴԱՑԻ

Կ. Պոլիս, 18 յունվ. 1890

ՌԷՍՄԻ

Տէրսաատէթ պիտայէթ մահքէմէսի ճէզա տաիրէսի՝ պու կիւնտէն իթիպարէն սապահլարը սաաթ 5տէ քիւշատ օլընարագ 6յա գատար աահալը մէսալիհին իֆատէլէրինի իսթիմա վէ անտէն սօնրա մուհաքէմէյէ իպթիտար, վէ միւտտէթը մուայյէնէի մէզքիւրէ զարֆընտա տամէթ օլընըպ տա կէլմէյէն թարաֆէյն վէ չահիտլէր հագլարընտա մուամէլէի գանունիյէնին իճրա գըլընաճաղը մայիւմ օլմագ իւզրէ իլանը քէյֆիյէթ օլընըր։

ՏՕԹՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Թէտավիի խուսուսի՝ իւլէթը էֆրէնճիյէ, վէ ալէթը թէնասիւլիյէ տաիր. Գալաթաա քէօբրիւ պաշը Նումէրօ 8։

ՍԱԹԼԸԳ ԱՐՍԱ

Գատը գարիյէսինտէ Խալիտ աղա ճատտէսինտէ Մըսըրլը օղլու արսասընըն քարշըսընտա սաթըլըգ արսա իրատէի Ճահանէ չէրէֆսուտուր իւմիւշ օլմաղլա, թալիպլէր Գալաթասա Ալէքսիատի խանընտա Նիւրէբօ 25է միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլընըր։

48—15

(39)

ԿՈՐՏՈՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԹԷՐՈՎԷԼ ԼԻՄՈՆՃԵԱՆ

—Եւ որն որ զձեզ չարաչար մատնելու չափ վատ արարած մը ըլլալը ապացուցած է. պարոն հրամանատար, զձեզ սիրելուս անխոհեմ յայտարարութիւնն ըրած ատենս, գոնէ սա մխիթարութիւնն ունիմ որ դուք ալ ինձ պէս յուզեալ վիճակի մը մէջ գտնուած ըլլալնիդ. մատնեցիք ձեր ձայնին դողալովը. ասկից բարեբա՞խտ թէ չարաբախտ հետեւութիւն մը պիտի ելլայ ինձ համար, ատիկայ չեմ կրնար գիտնալ. միայն սա բանին կատարելապէս համոզուած ըլլալս գիտեմ որ, առաջին անգամ զձեզ այն երեկոյթին տեսած ատենս, հասկցայ որ առանց ձեզի ապրելս անկարելի պիտի ըլլար. ահա համառօտակի այսչափը կըսեմ ձեզ, բայց երբ իմացայ թէ ձեր սիրտը արդէն կապուած էր «ուրիշի մը», թէպէտև այդ ուրիշը հասարակ հրապարակուհի մը, ծնունդը և ընտանիքը անյայտ մէկը, և ձեր բարձր համբաւին և անուան բոլորովին անարժան արարած մը եղած ըլլար, այն ատեն կըսեմ, զգացի որ անյոյս ապրելու և վրաս լալու մէկը չունենալով մեռնելու համար ծնած էի։

—Բայց, օրիո՛րդ...

—Կաղաչեմ, թողէք որ խօսքս ամբողջացնեմ։ Ահա այսպէս խորին յուսահատութեան մատնուած միջոցիս էր որ տեղեկացայ թէ, բոլորովին անարժանաբար ձեր սրտին տիրող վատ արարածը, ձեր սէրը կը մատնէ՛ր, և ձեզի պէս մեծանուն անձ մը կը զոհէր Հէնրի Ֆայրպրանտի պէս անարգ մարդու մը և ձեր թշնամւոյն միլեօններուն։ Այն ատեն՝ վրանիդ ունեցած անմահ սէրս նորէն բորբոքեցաւ. ըսի իւրովի թէ միթէ ես ալ այն մատնիչ ցլամարտուհւոյն չափ գեղեցիկ և անկից աւելի երիտասարդուհի չէ՞ի կրնար երեւիլ ձեր աչքին. չողոքորթեցի ինքզինքս և վերըստին յուսալ սկսայ. բայց առաջին բանն էր զձեզ բանտարկութենէ և անձերնիդ որոշ մահէ մը ազատելը. եթէ դուք մեռնէիք, անկարելի էր որ ես ալ վայրկեան մը աւելի ապրէի ձեր վրայ. Բայց ձեր թշնամիները, երդուեալ մարդեր էին. անոնցմէ մէկը լոկ մատնութեան կասկածանօք չարաչար սպաննուած էր։ Այսու ամենայնիւ, իմ մեծագումար հարստութիւնս, որ առանց ձեզի ամենեւին արժէք մը չունէր ինձ համար, պիտի կրնար ամենէն մեծ դժուարութեանց յաղթել։ Ոսկին ամենակարող է. վերջապէս կրցայ գտնել և կաշառել ձեր պահապաններէն մին, որ բացարձակապէս խոստովանեցաւ ինձ թէ մահերնիդ հաստատապէս որոշուած էր, որովհետեւ ձեր վատ սիրուհին և իրեն արժանի եղող Հէնրի Ֆայրպրանտ անդառնալի կերպիւ այսպէս վճռած էին։ Իրենք սուրբ սեղանին առջեւ իրենց անարգ ձեռները իրարու միացուցած վայրկենին, դուք ալ անխղճաբար պիտի մորթուէիք այս ստորերկրեայ անծանօթ նկուղին մէջ։ Բայց կաշառեալ պահապանը մինակ մէկ պայմանով մը կը զիջանէր ինձ գործակից գտնուելու։

—Ի՞նչ պայմանաւ։

—Այն պայմանաւ որ գիշեր ատեն ծածկաբար ձեր փախուստը ի գործ պիտի դրուէր. Կրէյվզընտ յատուկ նաւ մը պիտի սպասէր, որ անմիջապէս ձեզի ընդունելով ճամբայ պիտի ելնէր Ամերիկա երթալու համար, և ինչպէս ես՝ նոյնպէս և ինքը ձեզի պիտի ընկերակցէր՝ թշնամեաց աչարկու վրէժխնդրութենէն ազատելու համար։

—Սակայն, օրիո՛րդ։

—Ո՛հ, դարձեալ կ'աղաչեմ, խօսքս մ'ընդմիջէք. արդէն տեսակցութիւննիս բաւական երկարեցաւ. թէպէտև մեծ հաճոյք կը պատճառէ ինձ ատիկայ, բայց կրնայ ըլլալ որ լրտեսողներ գտնուին և գործին վերջը աւելի դէշ ըլլայ։ Արդէն շատ բան չունիմ աւելցնելիք. թող տուէք որ ազատօրէն ըսեմ անոնք ալ. Տակաւին շաբաթ մը ժամանակ ունիք խորհելու. լաւ մտածեցէք այս բաներուն վրայ, երբ այդ միջոցին ես ալ կ'աշխատիմ պէտք եղած պատրաստութիւններն ապահովապէս ի գլուխ հանելու։ Ճիշդ գալ շաբթու այս գիշեր, պահպանութեան կարգը կաշառեալ աւազակինն է։ Անձայն և առանց հետք մը թողելու պիտի մեկնինք այս անիծեալ վայրէն. գիշերանց Կրէյվզընտ պիտի երթանք, ես ինքս այր մարդու զգեստով. հոն պատրաստ գտնուելիք նաւը զմեզ ուղղակի Ամերիկայ պիտի տանի, Ամերիկայի ո՛ր կողմը որ կ'ուզէք. իմ փառքս պիտի ըլլայ ձեզի պէս մեծանուն զինուորականի մը կեանքը՝ աւազակներու ձեռքէն ազատելս. Իսկ իմ ամենամեծ երջանկութիւնս պիտի ըլլայ ձեր եթէ ոչ կինը՝ գոնէ քոյրը, գոնէ աղախինը, գոնէ սպասուհին ըլլալս...

Երեսները վարդի պէս կարմրելովը աւելի ևս գեղեցկացած անծանօթուհին այս խօսքերը վերջացնելէ ետև ոտքի ելաւ և իւր դողդողուն ձեռքը հրամանատարին երկնցուց, որ սակայն առանց համբուրելու այդ փափուկ և ձիւնի պէս ճերմակ ձեռքը, միայն յուզմամբ զանի սեղմելով գոհ եղաւ։

—Լաւ մտքերնիդ պահեցէք գալ շաբթու այս գիշերը, յաւելցուց մանկամարդ այցելուհին ալ յուզեալ ձայնիւ մ' դէպ ի ներքնուղւոյն դուռը յառաջացած ատեն, և ապշեալ հրամանատարը նորէն առանձին թողլով անյայտ եղաւ։

ԺԹ.

ԱՒԱԶԱԿԱՑ ՈՐՋԸ

Դարձեալ Ուիլեըմ Հարթընի տունն ենք։

Գիշեր ատեն է, այսինքն Ոստիկանութեան պաշտօնէից ամենէն տաղտնապալի և չարագործաց ամենէն գործունեայ ժամանակը։

Բայց կանուխ է։

Ուիլեըմ Հարթըն տակաւին չէ գացած իւր գինետունը և տուն չէ վերադարձած։

Մտնենք ծերունի Նիկօին պառկած սենեակը։

Իւր՝ Ֆայրպրանտի հետ ունեցած մենամարտութեան վրայ երկու շաբաթներ անցած են։

Եթէ պարզապէս դիակ մը դարձած վայրկենին՝ Նախախնամութիւնը իւր պառկած տեղէն չանցունէր այն մարդը, որուն կեանքն ազատած էր Պարչէլօնայի մէջ, հիմայ փոխանակ Ուիլեըմ Հարթընի տունը գտնուած ըլլալու, գերեզմանին մէջ արդէն փտած վիճակ մը պիտի ունենար։

Փառք Պարչէլօնայի ազատարարին վիրաբուժական փորձառութեան և Ոստիկանութեան բժշկին ճարտարութեանը՝ շաբաթ մը չանցած, Նիկօ՝ մահուան վտանգը բոլորովին անցունելէ ի զատ, նաև ապաքինութեան ճամբուն մէջ մտած էր ապահով կերպիւ։

Միայն սաստիկ ջերմը բաւական յոգնեցուցած էր թէ ծերունի վիրաւորեալը, թէ Ուիլեըմ Հարթընը, և թէ պարոն բժիշկը։

Բայց ահա ամենքը այսչափ էին։

(Շարունակելի)

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԷՎՐՕՐԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Լօնտրա 3 փետրվ.

Ինկիլ. էսհամը Ինկ. Լիր.	097-½
Օսմ. էսհամը աչըլտը	17-⅝
» » գարանտը	17-⅝
» » Սէրի Ա	40-
» » » Պ	24 ¼
» » » Ս	17-$\frac{11}{16}$
Օթօման 1871	11-¼
Օսմանլը Պանգասը	95-
Րուսիա իսթիգրազը	104-¼
Մըըրը սույ. մութթահըտէ	93-⅞
» իմթիյազլը	103-⅝
Տախրա Սանիյէ Մըսըր	83-⅞
Թօ:իյտ իսթիգրազը	-
Մա ճառ.իսթ. էսհամը 1877	-
Գամպիօ Բարիզ 3 այ վատէ	25-48-60

Բարիզ 3 փետրվ.

Ֆրանս. էսհ. 3 % Ֆր.	87-72½
» » 4½ %	105 60
Ըէնի Օսմ. էսհամը աչըլտը	17 80½
» » գարանտը	17-82½
Մէ-ադ-ուէլէ	
Սէրի Պ.	-
» Ս.	-
Րումէլի շըմէնտըֆէրի	74-
Օսմանլը Րէժիսի էսհամը	520
» Պանգասը	533 75
Գրէտի Լիօնէ	718-75
Գրէտի Ֆօնսիէ	1292 50
Գօնթուար տ'էսգօնթ	630
Սիւվէյիշ ագսիօնը	2298 75
Րուսիա 3 % 1877	-
Իթալիա էսհամը	94-20
Մըսըր Ֆօնտ. մութթահըտէ	473-75
Եունան 5 % 1879	456 25
Գամպիօ 3 այ վատէ	25-26

Վիէննա 3 փետրվ.

Լօնտրա իւզէրինէ գամպիօ	118 80
Րումէլի շըմէնտըֆէրի Ֆի.	36 60
Օսմանլը Րէժի աքսիօնը	110-

ՂԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Էսհ. ում. տիւն ագչ. գաբ.	19-24
» » » էն եիւքսէք	19-24½
» » » էն աշաղը	19-23
Պու սապահ աչըլտը գ. ք.	19-25
Իսթիգրազը տախիլի տիւն գաբ.	45-22
» » » էն եիւքսէք	45-02
» » » էն աշաղը գ. ք.	44-25
» » » աչըլտը	45-02
Մըսըր մութթահըտէ գաբ.	41-20
Պու սապահ աչըլտը	-
Սէրի Ա.	-
» Պ.	24-20
» Գ.	19-25
Րումէլի շըմէնտըֆէրի	74-50
Աղչէ Ֆարգի	8-
Րէպօր Ղրշ.	0 ı-
Հէվալէսիզ »	32-½

ՊԱՆԳԱ ԱԳՍԻՕՆԼԱՐԸ

Գրէտի ժէնէրալ	8-24
Սթամպօլ պանգասը	7-15
Սօսիէթէ ժէնէրալ	4-26
Թրամվայ	4-75

ԱԴՋԷԼԷՐԻՆ ՖԻՅԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղրշ.տան	Ղըշ. Բր.
Պէյազ մէճիտիյէ ֆարգը	103-22
Մէթալիք »	100-30
Պէշլիք »	103-20
Ալթըլըգ »	103-20
Ինկիլիզ լիրասը	110 07
Ֆրանսըզ ալթունը	87-27
Բօլ	90-00
Գրէմից ալթունը	81-10
Գարպօն գայմէսի	08-28

ԹԱՍՖԻԹԷ ՔԵԱՂԸՏԸ

20) լիք քեաղըտ	-
50) » »	09-50
100) » »	-
500) » »	-
1000) » »	08-50
10 000 »	-

ԻԼԱՆԱԹ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ
ճանիպը ալիսինտէն

(Նումէրօ 12)

Պէզ ֆապրիգաի հիւմայունընտա միւթերաքիմ քէօսէլէ վէ մէշին խուրտալարընըն պէհէր գըյէլէրի գըրգ պէշ բարայա թալիպի էօհտէսինտէ տըր. քեանունը սանինին եիրմի եէտինճի կիւնիւնէ գատար թէքլիֆ բար միւզայէտէսի պիրճրա գարաըր վէրիլեճէկինտէն, իշթիրայա թալիպ օլանլարըն մազամը Սէրասքէրի Լէվազըմաթը Ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

24 քեանունը սանի 1890

3—1

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ
ճանիպը ալիսինտէն

(Նումէրօ 11)

Էլպիսէ անպարը իչիւն միւպայաա օլունաճագ պին մէթրօ կիւվէզ Սագզըսիա չուհասընըն պէհէր մէթրօսը եիրմի ղըրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օլըպ քեանունըսանինին եիրմի պէշինճի կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլեճէյինտէն, իշթաըրնա թալիպ օլանլարըն մազամը Սէրասքէրի Լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

22 քեանունը սանի 1889

3—2

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ
ճանիպը ալիսինտէն

(Նումէրօ 10)

Պէյրութ, Աքեա, Զօր, Ֆէքէ վէ միւլհագաթը իլէ Ատանա վէ Լազգիյէ վէ Շամ չէրիֆտէ պուլունան ասաքիրը Շահանէ իչիւն միւպայաա ըը գօնթրաթօյա բապթ օլունաճագ օլան էրզագը միւթէնէվվիէնին պուրաճա իշթաըրնա թալիպ օլանլարըն՝ թարիխը իլանտէն իթիպարէն պիր հաֆթայա գատար մազամը Սէրասքէրի Լէվազըմաթը Ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունըր.

20 քեանունը սանի 1890

3—3

Շուրաի—Պահրիյէ
ճանիպը ալիսինտէն

Թէրսանէի Ամիրէ տէրունինտէ քեաին սէքիզ պապ տիւքքեանըն պէտէլը իճարը սէնէվիսի եիրմի պին ղըրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, իչպու քեանունը սանինին եիրմի եէտինճի ճումաա էրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէրէք ֆէրտասը բազար կիւնիւ սաաթ օնա գատար եիւզաէ պէշ զամմա պըրագըլմըշ օլաըըընտան, օլ վէճհլէ թալիպ օլանլարըն էյյամը մէզքիւրէտէ Շուրաի Պահրիյէյէ կէլմէլէրի իլան օլընըր.

24 քեանունը սանի 305

Հարէմէյնը Միւհթէրէմէյն խազինէսինտէն մազպութ Քէօբրիւլիւ Մէհմէտ բաշա վագֆընտան Զ.նպէրլի Թաշ գուբբէսինտէ Մօլլա Ֆէնարի մահալլէսինտէ Նուրը Օսմանի ճատտէսինտէ 48 նումէրօլը Վէզիր Խանը տոխմէքլէ մաարուֆ խանըն խանճըլըղը՝ գիբը օլնան խանըն իճաըէի միւէճճէլէսի օլան սէնէվի 1000 ղըըշ օտա միւթէսարրըֆլարընտան պիլթէահսիլ սէնէ պէ սէնէ ճանիպը վագֆա թէսլիմ էյլէմէք չարթը վէ չէրաիթը սաիրէ իլէ Թարիխը իհալէտէն իթիպարէն պիր սէնէլիկի իճար գըլընաճաղընտան, մէզքիւր խանճըլըղըն իսթիճարընա թալիպ պուլընանլարը՝ իչպու 305 սէնէսի քեանունը սանիսինին 25ինճի կիւնիւնտէն սէնէի մէրգումէ չուպաթը գայէսինէ տէկին Էվգաֆը Հիւմայուն մուհասէպէի ումումիյէ խալէմինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլընըր.

24 քեան. սանի 305

5—1

Քէօսէլէ խուրտասը՝ թախմինէն գըյէ 25,

Մըճրը քէօմիւրիւ՝ թախմինէն գըյէ 20000,

Նուհաս տէօքիւմխանէ քիւլիւ՝ թախմինէն գըյէ 5000,

Նուհաս տէօքիւմխանէ ճիւրուհը՝ թախմինէն գըյէ 765,

Սարը թենէքէ բիւսկիւլ խուրտասը՝ թախմինէն գըյէ 22,

Ֆէսխանէ չուհասը խուրտասը՝ թախմինէն գըյէ 15,

Սիյահ վէ պէյազ գըլ բէչէսի՝ թախմինէն գըյէ 60,

Շապ գալըըըյա մէշին խուրտասը՝ թախմինէն գըյէ 100,

Մանտա պուռնուզը խուրտասը՝ թախմինէն գըյէ 700,

Քէօսէլէտէն գասնագ գալըըը խուրտասը՝ թախմինէն գըյէ 600,

Գուրշուն ճիւրուհը՝ թախմինէն գըյէ 20000,

Սարը թենէքէ ճիւրուհը՝ թախմինէն գըյէ 35000,

Գալյանէ նուհաս ճիւրուհը՝ թախմինէն գըյէ 55000,

Շապ գալըըը բարչասը՝ թախմինէն գըյէ 200,

Բէնպէ չօրապ՝ չիֆթ 75,

Թէնէքեան մամուլ էբօլէթ՝ չիֆթ 109,

Գլաբտանը էբօլէթ՝ չիֆթ 21,

Էվանիի նուհասիյէ՝ թախմինէն գըյէ 2030,

Միւճէտտէտէն քէօսէլէ բարչասը՝ թախմինէն գըյէ 2220,

Մուխթէլիֆ իւլ ճինս էճզաի մուլթապիյէ՝ թախմինէն գըյէ 3515,

Սագը մըշըը վէ գապրա՝ թախմինէն գըյէ 1190,

Էյէր վէ սէմէր՝ թախմինէն գըյէ 79,

Զուպուգ վէ լէվհատան հասըլ օլան թալաշ՝ թախմինէն գըյէ 1000,

Թօբխանէի ամիրէ անպարլարը մէվճուտընտան ֆիրուխթը թահթը գարարա ալընմըշ օլան պալատէ մուհաըրէր 23 գալէմ քեօհնէ վէ խուրտա էշեանըն միւզայէտէսի տէրտուլթը ինըա պուլընտըղը միւխլիւ, իչպու չէհըը քեանունը սանինին 31ինճի չարչէնպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէրէք չուպաթըն 1ինճի բէնչչէնպիհ կիւնիւ 100տէ 5 զամմը գապուլ օլընաճաղընտան, իշթիրա սընը թալիպ օլանլարըն՝ չէրաիթի թաֆսիլաթընը անլամագ իւզրէ Թօբխանէի ամիրէ մէճլիսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի.

22 քեանունը սանի 305.

3-3

ԱԼԹՈՒՆ ՄԻՏԱԼԵԱ

Բարիզ Սէրկիի Ումումիսինին հէյէթը ատուլը ումումիսի՝ Մ. ՔԷՄԷՐԻՔԻՆ ԷԹ ԽԻՒԼԱՍԱՍԸՆԱ Ալթուն Միտալեա իթա իթմիշ տիր.

Վիէննաաա Լուսվիկ, Վիսպատէնտէ Ֆրէտէնիուս, Միւնիխ Թէրտէ Քէօնիկ, Պօնտա Սթիւձէր Նամ միւալլիմլէր Թարաֆընտան Մ. ՔԷ ՄԷՐԻՔԻՆ ԷԹ ԽԻՒԼԱՍԱՍԸ [Բէրթօն տը վիանտ քէմէրիք] իւզէրինտէ իճրա օլունան ամէլիյաթը Թահլիլիյէ [անալիզ] մուճիպինճէ Մ. ՔԷՄԷՐԻՔԻՆ ԷԹ ԽԻՒԼԱՍԱՍԸՆտա 100տէ 18 գատար «ալպիւմին» վէ 100տէ 39 ՔԷՊԹՕՆ [էթ խիւլասասը] մէվճուտ տըր. Պօնտա տիկէր քեաֆֆէի էթ խիւլասալարընտան զիյատէ պէսլէյիճի մատտէլէր պուլընըպ, պունտան մաատա պիր տէ կիւզէլ չէշնիսի վէ գօգուսը վար տըր. «Ալպիւմին» ալմագ իգթիզա իտուպ տէ հազմ կիւճիկի սէպէպիյէ սէրթ հալինտէ եէնիլէմէմէկի Թազգութօւ, քէմէրիք էթ խիւլասասը բէք միւնասիպ տիր.

Մ. Քէմէրիքին Բէրթօնը (էթ խիւլասասը) էճզաճըլարտա բէրաքէնտէ վէ Սթամպօլտա Ֆիւչիւք Իլէնի խանտա 4 վէ 7 նումէրօտա Թօբտան ֆիրուխթ օլունըր.

ՔԻՐԱԼԸԳ ՏԻՒՔՔԵԱՆ

Սամաթիա ճատտէսինտէ Ագարեա Զէշմէսի իթթիսալինտէ քեաին տէրունինտէ պիր օտա, պիր մաթպախ, պիր գույու վէ պիր ապտէսխանէյի միւշթէմիլ քեարկիր պիր տիւքքեան քիրայա վէրիլէճէկինտէն, թալիպ օլանլարըն մաթպաամըզա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունըր.

5—4

Լ.Ա. ԺՈՒՎԱՆԹԻՆ

ՏԱՐՄԻ ՆԻՐՋԻԼԼԻԹ

ՍԱՉ ՎԷ ՍԱԳԱԼ ՊՕՄԱՏԸ

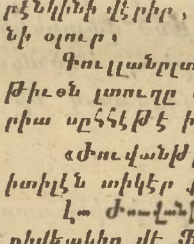

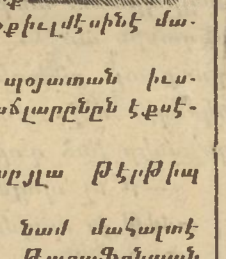

Սաչ վէ սագալըն թէճտիտինէ մախսուս օլան իչպու նէվիճատ իլաճ՝ գուրշուն Թուզընը վէ ճէհէննէմ Թաշընը հավի օլմայըպ, հէման գուլլանըլտըղը կիւն սաչ վէ սագալըն կէնճլիք րէնկինի վէրիր, պաշտաքի Թէրլէրի մահվ իտէր վէ սաչըն տէօքիւլմէսինէ մանի օլուր.

Գուլլանըլտըղըա՝ տիկէր քեաֆֆէի սաչ իլաճը վէ պօյալարտան իւսթիւն լուղը անլաշըլըր, զիրա պօյա վէ եա սաիր սաչ իլաճլարընըն էքսէրիսի մազարրաթ իտիյոր.

«Ժուվանթին» նամընտա օլուպ ճէհէննէմ Թաշը էսասըյլա Թէրթիպ իտիլէն տիկէր քեաֆֆէի պօյալարտան աէճէնպի տըր.

Լ. Ժուվանթին՝ Ֆրանսանըն Իգէր քայա էթինտէ Պօրէր նամ մահալտէ քիմեակէր վէ Ֆէնը Նէպաթաթ միւալլիմի Լ. Ժ. Մօնէ Թարաֆընտան Թէրթիպ օլունմըշ տըր.

Ումում Թիւրքիա իչիւն աճէնթէ վէ տէբօզիթօնը՝ Պէյօղլունտա Սիթէ տ'Ալէպտէ նումէրօ 9 Նաթալի Ֆանծիւք էճզախանէսինտէ.

ՄԷՍԱԺԷՐԻ ՄԱՐԻԹԻՄ

ՔՕՄՊԱՆԵԱ

ԲՕՍԹԱ ՎԱՊՕՐԼԱՐԸՆԸՆ 1890

ՅՈՒՆՎԱՐ 1ՅԷՆ ԻԹԻՊԱՐԷՆ

ԵԷՆԻ ԹԱՐԻՖԱՍԸ

Ազիմէթ վէ ավտէթտէ Հավր իսքէլէսինէ ուղրամագ իւզրէ Լօնտրա իլէ Գարատէնիզ լիմանլարը արասընտա տօղրուտան տօղրույա իճրաի սէֆէր.

ՍԹԱՄՊՕԼ

Հէր բազար Լօնտրատան հարէքէթ իտէր. հէր ճումաա էրթէսի ագշամ ալաֆր. սաաթ 8տէ Մարսիլ եատան հարէքէթլէ յունվար 4տէն իթիպարէն Տիրա, Իզմիր, Զանագ Գալէ, Սթամպօլ թարիգիլէ, վէ յունվար 11տէն իթիպարէն Տիրա, Զանագ Գալէ, Սթամպօլ թարիգիլէ կիտէր. Իզմիրտէ Սուրիա խաթթը բօսթա վաբօրլարըյլա թէսատիւֆ վուգու պուլըր.

Հէր բէնչէնպիհ ագշամ սաաթ 4տէ Սթամպօլտան Մարսիլեա, Հավր վէ Լօնտրայա հարէքէթ իտէր. յունվար 10տան իթիպարէն պիր հաֆթա Զանագ Գալէ, Իզմիր վէ Տիրա թարիգիլէ, վէ յունվար 23տէն իթիպարէն օ պիր հաֆթա տա Զանագ Գալէ վէ Տիրա թարիգիլէ կիտէր. Իզմիրտէ Սուրիա բօսթա վաբօրլարըյլա թէսատիւֆ վուգու պուլըր.

ԹՐԱՊԻԶՕՆ-ՊԱԹՈՒՄ

Լօնտրատան կէլէն բօսթա վաբօրլարը իլէ տօղրու սէֆէր.

Հէր 15 կիւնտէ պիր բէրրէ ճումաա էրթէսի ագշամ Սթամպօլտան հարէքէթ իտէր, վէ կէրէք ազիմէթտէ վէ կէրէք ավտէթտէ Սամսուն, Քիրասօն, Թրապիզօն վէ Պաթում իսքէլէլէրինէ, վէ զայըը մէճպուրի սուրէթտէ Ինէպօլու, Ֆաթսա, Օրտու, Սինօպ վէ Ինէպօլու իսքէլէլէրինէ ուղրար. Պաթումտա վէ բՍ Թամպօլա չարչէնպիհ սապահլարը մուվասէլէթ իտէր.

ՕՏԷՍԱ

Լօնտրատան վիւրուտ իտէն բօսթա վաբօրլարը իլէ հէր 15 կիւնտէ պիր իճրա օլունըր.

Սալը սապահ Տէրսաատէթտէն հարէքէթ իտէր, վէ չարչէնպիհ ագշամը Օտէսայա վասըլ օլուր. Օտէսատան ճումաա էրթէսի ագշամը հարէքէթ իտուպ, բազար էրթէսի սապահը Տէրսաատէթէ միւվասէլէթ իտէր.

ԹՈՒՆԱ

Հէր 15 կիւնտէ պիր բազար էրթէսի կիւնլէրի ագշամ Սթամպօլտան հարէքէթ իտուպ, էսնաի ազիմէթտէ Պուրկազ, Վառնա, Քիւսթէնճէ, Սիւլինէ, Կալաց վէ Իպրաիլէ, վէ ճումաա էրթէսի Իպրաիլտէն ավտէթ կալաց, Սիւլինէ վէ Քիւսթէնճէ իւզրէ վէ սալը կիւնլէրի սապահ Տէրսաատէթէ վասըլ օլուր.

Մէսաժէրի Մարիթիմ գումբանեասը՝ Սթամպօլտան Մարսիլեայա իճրաի սէֆէր իտէն պօսթա վաբօրլարընըն պէրվէճհը աթի թէնզիլ իթմիշ տիր. Ինճի մէվգի եէ մէքլէ 225 ֆր. Ուչաքլար՝ եէմէքլէ 112½ ֆր. Նիւմէրօ՝ եէմէքսիզ 60 ֆր.

ՔԱՐԹ ՏԸ ՎԻԶԻԹ

Ա՛լա քարթօն իլէ լաթիֆ սիւրէթտէ հէր լիսանտան օլարագ օն տագիգէ զարֆընտա թապ ու թէսլիմ օլունուր.

Ֆիյ 100 ատէտի 10 ղրշ.

Արզու իտէն զէվաթըն, Սամաթիա Ցագօբեան խանընտա Արամեան մաթպաասընա միւրաճաաթ իյլէմէլէրի.

EMULSION SCOTT

(ՍԳՕԹԻ ՕՃԱՐԸԿ)

ՄՕՐՈՒ ՁԿԱՆ ՅԱՒՂ ԻՒՂ

Իբօֆօսֆիթով ու չորի ու սոտայով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՕԹԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք.

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մորու ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ իբոֆօսֆիթներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը

Կը բուժէ անարիւնութիւնը

Կը բուժէ խուլերը

Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները

Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը

Կը բուժէ մանկանց ճողածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, սխուր համ ու հոտ ունի, գիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն.

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Սթամպօլ աճէնթէսի Համմէր վէ Հիրցել

ԳԱՆՍԸՐՋԼԸԳ

ՔԻՕ-Կէր Ա. Տ. ՏԻՒՄԷՆԻՆ

ՄՕՐԱԳԱՃԼԻ ԻԳՕՔՐԻ

Գանսըրզլըղա վէ անըն էսպապ ու նէթայիճինէ գարշը պիրինճի մուալիճէ.

Պիր չօգ սէրկիի ումումիյէտէ Ալթուն միտալեալարա վէ իֆթիխար տիփլօմալարընա նաիլ օլմուշ վէ պիր խայլի մէշհուր հէքիմլէր Թարաֆընտան թագտիր օլունըպ ալիմը մէշհուր Բաստէօր Թարաֆընտան տախի իմզա խըլընմըշ տըր.

Իւզէրինտէքի Էրնէսթ վէ Թարիֆնամէսինտէ սուրէթը իսթիմալի պէյան ու թարիֆ օլունմըշ տըր.

Ումումի տէբօզիթէրը՝ Գալաթատա Սէն Պիէռա սօգաղընտա 85 նումէրօլը Մ. Ժ. Րօսօլաթօ էճզախանէսի օլուպ, պիլճիւմլէ մուէթպէր էճզախանէլէրտէ տախի ֆիրուխթ օլունըր.

Լ'ԱՎԸՆԻՐ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ

L'AVENIR DES FAMILLES

ՖԱՄԻԼԵԱԼԱՐ ԻՍԹԻԳԲԱԼԸ ՆԱՄ ՇԻՐՔԷԹԸ ՄԻՒԹԷՐԳԱՊԻԼԷՐ ԹԷԷՄԻՆԻԹԷ ՍԷՐՄԱԵԷԼԷՐ ԹԷՇՔԻԼԻ ԻՉԻՆ.

ՖՐԱՆՍԱ ՏԷՎԼԷԹԻՆԻՆ

ՆԷԶԱՐԷԹ ՎԷ ՀԸՄԱՅԷՍԻ ԹԱՀԹԸՆՏԱ ԻՏԱՐԷ ՄՕՈՒԱՄԷԼԱԹ ԷՏԷՐ.

ՇԻՐՔԷԹԻՆ ՄԸՐՔԷԶԸ ԻՏԱՐԷՍԻ

ՖՐԱՆՍԱՏԱ ԼԻՕՆ ՇԷՀՐԻՆՏԷ ՌԷՔԻՒՊԼԻՔ ՍՕԳԱՂԸՆՏԱ Նօ. 61

ԹԷԷՄԻՆ ՕԼՈՒՆԱՆ ՍԷՐՄԱՅԷ	ՇԻՄՏԻՅԷ ՏԷԿԻՆ ՎԱԳԸ ՕԼԱՆ ԹԷՎԶԻԱԹ
80,000,000 Ֆրանգ	1,500,000 Ֆրանգ

«Լ'Ավընիր տէ Ֆամիյլ շիրքէթին» Թէշքիլի՝ վէլէվ ճիւզի օլսուն պիր մուավէնէթ օլմագ մագսատինէ մէպնի օլուպ, պու շիրքէթ՝ ալ միւտտէթ զարֆընտա Թերաքքը վէ Թէվէսսիւ էյլէմիշ տիր.

«Լ'Ավընիր տէ Ֆամիյլ շիրքէթի'» պիր միւտտէթը մուայյէնէ զարֆընտա խուսուսի միւտտէթին ինգըզաընտան էվվէլ խապէթը վագթը իլէ սէրմայէյէ Թէշքիլ իտէր.

«Լ'Ավընիր տէ Ֆամիյլ շիրքէթի'» էնվաի մուամէլաթ իլէ միւթէվէղղիլ օլուպ, պաշլըճալարը մէնգուլաթըն գըյմէթը միւսթէհար օլան մեպլաղը թէէմին էյլէմէք, զամըգտա օլան պիր սէրմայէ յի էլտէ իթմէք, սանաաթ վէ թիճարէթտէքի իսթիգրազաթըն բէէուլ մալինին թահմինը թէէմինէ ալմագ, չոճուգլար իչիւն ճիհազ թէտարիք էյլէմէք, իւթիյարլար իչիւն մէտարը թէայիւշ օլաճագ մեպլաղը բէյտա էյլէմէք, գայտը հայաթ շարթը իլէ մէչրութ վարիսլարը վիւճուտէ կեթիրմէք, իխլասա, աստըլը իտարէյէ մուէթալլիգ հէր նէվի մուամէլաթը իֆա էյլէմէք տիր.

«Լ'Ավընիր տէ Ֆամիյլ շիրքէթին» Տէրսաատէթ աճէնթէլիկի 1881 քեանունը սանի իպթիտասընտան պաշլանմըշ տըր.

Ֆազլա մալումաթ ալմագ վէ շիրքէթէ հիսսէտար եազըլմագ արզուսընտա պուլունանլար Տէրսաատէթտէ Պաշչէ Գաբուսընտա Թաշ խանընտա 40 նումէրօլը օտատա մուգիմ աճէնթէսի Ինպարճեան Պէտրոս էֆէնտիյէ միւրաճաաթ իթմէլի տիր.

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ վէ ՄԻՒՆԻԽ

ԵԱՆԿԸՆԸ ԳԱՐՇԸ

ՄԻՒԹԹԷՖԻԳ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱԼԱՐԸ

Սէրմայէ	Ֆրանգ 8,000,000
Ինթիյաթ աղչէսի 1888 յունիօ սօնա գատար	» 4,817,262
Սէնէվի հասըլաթ	» 10,069,700

Պու շիրքէթլէր՝ ՔԷՖԱԼԷԹԸ ՄԻՒԹԷՆԱՊԻԼԷ ԻԼԷ վէ էհվէն ֆիյաթլա մաղազալար վէ խանէլէր վէ պունլարտա պուլընան մալ վէ էշեաա վէ էշեա սիկուրթա իտէրլէր.

Տէրսաատէթտէ վէքիլը մութլագ

Սթամպօլտա Պաղչէ Գաբուսընտա Եօրկիատէս խանընտա ԳԱԲՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ՖՐԱՆԳՖՕՐԹՈՒԱԶ

ՏԷՆԻԶ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸ

Սէրմայէ ֆրանգ 6,250,000	Ինթիյաթ աղչէսի ֆրանգ 1,270,300

Պու Գումբանեա՝ վաբօր վէ եէլքէնլի կէմիլէրէ եիւքլէտիլէն էշեաա վէ մալլարը վէ բօսթա վէ նագտ իյէ գումբանեալարընա Թեսլիմ օլունան զիյգըմէթ էշեա վէ աղչէ կիւրուբօլարընը էհվէն ֆիյաթ վէ չէրաիթլէ սիկուրթա իտէր. Էշեաի մէզքիւրէ իւզէրինէ մէպալիղը քիւլլիյէ սիկուրթա իտէպիլմէք իչիւն պու Գումբանեա՝ Էվրօբատա 13 էմին սիկուրթա գումբանեասըյլա պիրլէշմիշ օլուպ, մուէսսէսաթը մէզքիւրէնին սէրմայէ վէ ինթիյաթ աղչէսի

100,000,000 ֆրանգտան զիյատէ տիր.

Թէքմիլ Թիւրքիա իչիւն վէքիլը մութլագ

Չէյլ.—Պու գումբանեալարըն Տէրսաատէթ սէրմայէտարլարը Ներսէսեան Բէտէր վէՄախտում էֆ.լէր՝ հիսապը ումում աճէնթէլիկտէն Թաատիլ օլունմըշ օլան զարար ու զիյանը տէրհալ Թազմինէ Թէմամըյլա ԻԹԻՊԱՐ վէ ԹԱԼԻՄԱԹ ալմըշլար տըր.